Iskušavanje slike

Škvorčević, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:147710

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ODSJEK ZA VIZUALNU I MEDIJSKU UMJETNOST

SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

IVANA ŠKVORČEVIĆ

ISKUŠAVANJE SLIKE

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

izv.prof.art. Vladimir Frelih

Sumentorica:

Ana Petrović, asistentica

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ivana Škvorčević potvrđujem da je moj diplomski rad pod naslovom "Iskušavanje slike" te mentorstvom izv.prof.art. Vladimira Freliha i sumentorstvom Ane Petrović, asistentice rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, 28.09.2020.

Potpis:

SAŽETAK

Diplomski rad *Iskušavanje slike* na autentičan način predstavlja sintezu metoda vizualnog i teorijskog istraživanja o slici i prostoru, percepciji istih i način na koji su stvoreni kroz svjetlosnu ambijentalnu instalaciju. Vizualna konstrukcija rada koncipirana je iz teorijskog istraživanja i ekperimentiranja novim medijima s ciljem proširenja slike i prostora interdisciplinarnim pristupom. Nekonvencionalni pristup slici može se prepoznati kroz sljedeće karakteristike: nepostojanje zadanog formata, slika nije samo na zidu, zid i prostor oko slike je isto dio slike, slika je u konstantnom procesu promjene, nema narativnosti niti figurativnih oblika, slika se promatra kroz frekvencije, titraje i refleksiju čestica i način na koji one oblikuju. Proširenje slike ostvaruje se kroz promjenu valne duljine obojene svjetlosti u prostoru u vremenskim intervalima i njezino optičko miješanje sa bojom iz ekstenzija prostora koje u praksi predstavljaju optičku iluziju. Boja koja ispunjava ekstenzije prostora se predstavljaju u kolornom sustavu RGB (crvena, zelena i plava) i njihovo postojanje mijenja se promjenom frekvencije svjetlosti koje ispunjava cijeli prostor ambijentalne instalacije. Promjenom frekvencije, mijenja se i percepcija na otvorene/zatvorene prostore. Svjetlost je glavni graditelj prostora i percepcije na njega.

KLJUČNE RIJEČI : SVJETLOSNA INSTALACIJA, INTERDISCIPLINARNOST, PROŠIRENO SLIKARSTVO, FREKVENCIJE, PROSTOR

ABSTRACT

Thesis *Tempting an image* in an authentic way presents synthesis of methods of visual and theoretical research based on the image and space, their perception and the way in which they were created through a light ambient installation. The visual construction of the thesis is constructed from theoretical research and experimentation with new media in the way of expanding the image and space with an interdisciplinary approach. The nonconventional formatting the image can be recognized through the following motives: lack of default format, the image is not only on the wall, the wall and the space around the painting is also part of the image, the painting is in constant process of change, without narrative or figurative forms, the image is observed through frequencies, vibrations and reflection of particles and the way they shape reality. The expansion of the painting is achieved through a change in the wavelength of colored light in space at time intervals and its optical mixing with color from the extensions of space that in practice represent an optical illusion. The color that fills the space extensions is presented in the RGB color system (red, green, and blue) and their existence changes with a change in the frequency of light that fills the entire space of the ambient installation. By changing the frequency, the perception of open/ closed spaces also changes. Light is the main builder of space and image and perceptions of it.

KEY WORDS: LIGHT INSTALLATION, INTERDISCIPLINARITY, EXTENDED PAINTING, FREQUENCIES, SPACE.

SADRŽAJ

1. **UVOD** _____ 1
2. **METODE ISTRAŽIVANJA** _____ 2
3. **PRODUKCIJA I KONSTRUKCIJA RADA *ISKUŠAVANJE SLIKE*** _____ 8
4. **ZAKLJUČAK** _____ 14
5. **LITERATURA** _____ 15
6. **POPIS PRILOGA** _____ 16

1. UVOD

Htjeti . . . u tome je čitava umjetnost.- Bjørnstjerne Martinus Bjørnson

Odoljevanje vlastitoj fiksaciji pogleda, vizualnim i teorijskim istraživanjem te redefiniranjem pogleda na to što slika jest, ostvaren je rad u obliku svjetlosne ambijentalne instalacije. Prije ulaska u problematiku kojom se diplomski rad bavi, potrebno je napustiti sva dosadašnja konvencionalna shvaćanja i znanja o slici (napuštanje tradicionalnog načina izražavanja u obliku slike, skulpture, crteža...) koji bi potencijalno na ikoji način mogao zamagliti pogled u otkrivanju i proučavanju ove svjetlosne instalacije.

Osovinu ideje, koju utjelovljuje svjetlosna instalacija *Iskušavanje slike,* čine sljedeće karakteristike: nepostojanje zadanog formata, slika nije samo na zidu, zid i prostor oko slike je isto dio slike, slika je u konstantnom procesu promjene, nema narativnosti niti figurativnih oblika, slika se promatra kroz frekvencije, titraje i refleksiju čestica i način na koji one oblikuju. Ove prethodno navedene karakteristike, objašnjavaju da se radi o radu iz novomedijske vizualne umjetnosti, a ne likovne umjetnosti koja je usmjerena na lik. U ovom kontekstu, slika je konstruirana iz teorije, a ne iz ishodišta koje se nalazi u stvarnom okružju.

Teorija kvantne mehanike, odnosno teorija o valovima i česticama, jedna je od katalizatora i motivacija za stvaralaštvo. Kombinacija teorije iz znanosti, umjetnosti i metafizičkog svijeta u radu, može se prepoznati kroz korištenje svjetlosti kao glavnim medijem za ostvarenje koncepta o proširenoj slici. Svjetlost je glavni graditelj prostora i percepcije na njega. Kada se svjetlošću manipulira, tada se može promijeniti percepcija prostora i slike. Percepcijom stvarnosti u smislu prostora i slike može se manipulirati kada se precizno izolira jedna valna duljina svjetlosti koja otkriva samo pojedine dijelove prostora i na percepciji pojedinca preostaje nadograditi sliku u mislima ili prihvatiti stvarnost kakva jest. U radu *Iskušavanje slike* manipulacija svjetlošću u praksi provodi se kroz programirana LED rasvjetna tijela, tako da se u različitim vremenskim intervalima mijenjaju valne duljine - boje. Dakle, rad se sastoji od svjetla u boji koje ispunjava prostor i obojene mat samoljepljive folije koje su postavljene u cijelom prostoru u službi pseudoprostora, odnosno proširenje prostora.

Promjenom frekvencije, tj. valne duljine, mijenja se i percepcija prostora. Ukratko, u stvarnosti, promjenom frekvencije uma, odnosno htijenjem, otvaramo ili zatvaramo postojeću percepciju prostora i/ili slike svijeta. Zaključno, citat Nikole Tesle utjelovljuje mehanizam promišljanja: *"Ako želite razumjeti svemir, razmišljajte o energiji, frekvenciji i vibraciji.*

2. METODE ISTRAŽIVANJA

„Naša potraga za teorijom slika najbolje će napredovati preokretanjem problema naglavce i promatranjem slika teorije“. – W.J.T. Mitchell

Metode istraživanja o slici i prostoru, percepciji istih i način na koji su stvoreni, temeljno je polazište rada *Iskušavanje slike*. Na početku ovog poglavlja treba objasniti što točno slika znači u kontekstu ovoga rada. Pojam *slika* ne odnosi se na lik (imago), već na vizualni ishod konstruiran iz teorije, odnosno *slike teorija*.

Slike teorija u kontekstu istraživanja upućuju na konstrukciju vizualne forme nastale iz misaonih procesa, redefiniranjem tradicionalnih stajališta o slici i teorija. To znači slike kao vizualne pojave (slike koje ne sadržavaju naraciju i figuraciju) u sebi sadrže svoju teoriju, odnosno da su slike na neki način, alegorija teorije[1]. Alegorija u ovom kontekstu rada znači preneseno izražavanje u slici. Dakle, slika je preslika ideje. Teorija može biti konstruirana i od strane umjetnika s ciljem proširenja vidljivosti. Konstrukcija teorije koju umjetnik koncipira također može biti i oblik umjetničkog djela što na jedan način i jest u ovome slučaju jer ideja o slici u obliku ambijentalne instalacije ne bi mogla postojati kao takva.

U kontekstu osobnog istraživanja najprije konstruiram teoriju, a potom vizualnu formu. Za konstrukciju slike koristim se metodom formalnog aikoničkog znaka. Prema Mišku Šuvakoviću, formalni aikonički znakovi su svojstveni konkretnom, geometrijskom i strukturalističkom slikarstvu, skulpturi, filmu i fotografiji. Formalni aikonički znak ne nastaje transformacijom ikoničkog vizualnog znaka, nego konstrukcijom vizualne i likovne forme iz logičkih, matematičkih ili semiotički zamisli, konvencija i shema. Stoga, vizualna konstrukcija nije vezana za pojednostavljenja predložaka, odnosno motiva kao ishodište. Motiv kao ishodište ne koristi se kao statičan predložak iz okoline umjetnika, već se iskustvo koje se više puta ponavlja u različitim situacijama sažima u jednu pročišćenu formu, lišenu od osobnih informacija i doživljaja koje bi potencijalno odvratile pažnju na rad.

Koristim se oblikom matematičkog promišljanja za analizu i oblikovanju umjetničkog rada. Osobne teorije o slici koncipiram simbiozom teorija kvantne mehanike (o valovima i

[1] Purgar, K. (2016.) *Slikarstvo kao alegorija teorije* u Slikarstvo kao alegorija teorije Zagreb: Muzej suvremene umjetnosti, str. 2-3.

česticama), o percepciji, boji, prostoru, duhovnost i osobna iskustva. Definicija frekvencije je brzina kretanja svjetlosti. Svjetlost kreira sliku prostora. Promjenom valne duljine kretanja čestica svjetlosti mijenja se i vidljivost/percepcija prostora. Prostor se otvara/zatvara promjenom valne duljine, tj. frekvencije obojane svjetlosti.

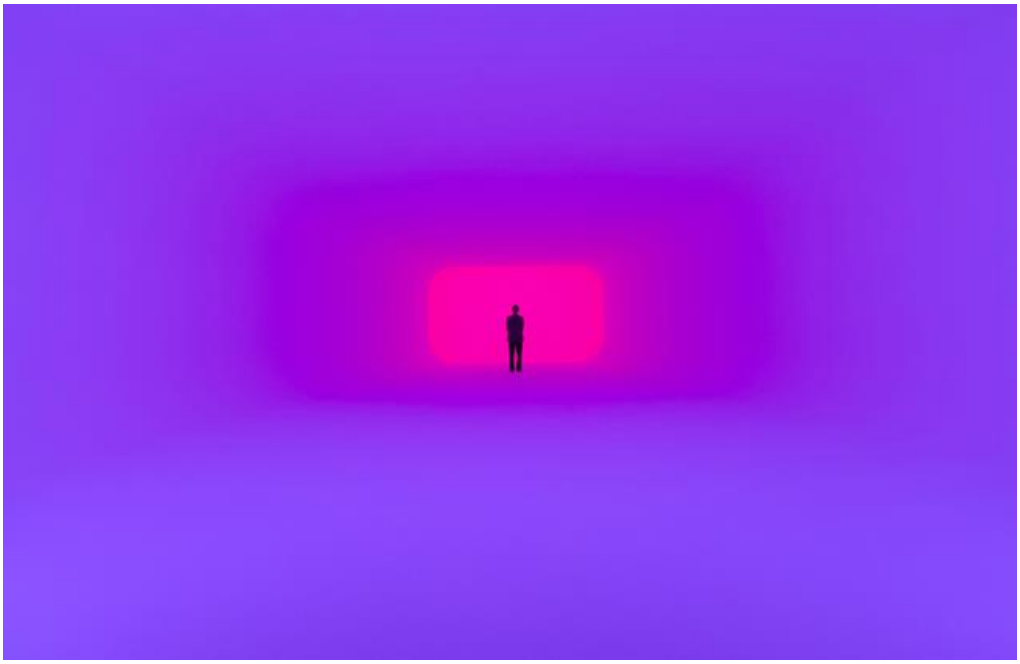
U prirodi postoje površine koje se ne mogu reflektirati pod određenim frekvencijama i to sam pronašla u određenoj valnoj duljini kretanja čestica kroz eksperiment sa kućnim LED lampama s mogućnošću promjene boje u različitim vremenskim intervalima. Predmeti u različitim bojama, s različitim površinama su različito reagirali na određenu frekvenciju boje. Na primjer, crvena boja na mat površini folije na zidu stopila se sa svjetlošću koje je ispunjavalo prostor i ona je u potpunosti nestala na zidu. Nije bilo moguće ponovno odrediti format te crvene folije. Druge boje u prostoru na različitim predmetima koje su se nalazile došle su do izražaja, odnosno konkretno su se optički pomiješale sa svjetlošću i na taj način napravile novu boju. Stoga, vizualnu konstrukciju sam izgradila na ideji koja se temelji na pitanju: što bi se dogodilo, kada bih izolirala jednu boju svjetlosti i prezentirala ju kao izoliranu frekvenciju koja prezentira jedan oblik stvarnosti, jedan prostor? To bi značilo da bi na taj način mogla napraviti i prolaze u nekome prostoru koji zapravo ne postoje, nisu u funkciji, ali ipak postoje samo kao iluzija i na neki način mogu izazvati znatiželju promatrača da prođe kroz njih. Boja je, u radu *Iskušavanje slike*, defacto doslovan aspekt prostora. U slikarstvu Pieta Mondriana, bojom se postiže prostor u slikama. Na sličan način se boja u ovom radu predstavlja. Boja je fizičko svojstvo svjetlosti kojim se može uvjetovati percepcija prostora. Valna duljina, tj. frekvencija uvjetuje promatračevu percepciju prostora ili u frekvenciji promatračevog uma i tijela može djelovati i na općenitu sliku svijeta, tzv. Wittgensteinski *Weltbild.*

U praksi, valna duljina obojane svjetlosti koja ispunjava prostor mijenja se u različitim intervalima te u određenim trenutcima otkriva ili poništava (ne)postojeće ekstenzije prostora. „Ekstenzivne veličine one su u kojima predodžba dijelova omogućuje predodžbu cjeline“[2]. Ekstenzije prostora u umjetničkoj praksi su postavljene u obliku samoljepljivih mat folija u boji, postavljenih kroz cijeli prostor ambijentalne instalacije s ciljem otvaranja pseudoprostora, odnosno iluzije prostora koje izgledaju kao da promatrač može proći u/kroza njih. Prisutnost pseudoprostora vidljiva je u trenutku kada se valna duljina svjetlosti koja ispunjava prostor optički miješa sa bojom folija postavljenih u prostoru. Prisutnost trenutnog prostora navodi

[2] M. Živković, (2008.) Znanost i religija u okviru čistoga uma u FILOZOFSKA ISTRAŽIVANJA, 112 God. 28 (2008) Sv. 4 (835–855), str. 843.

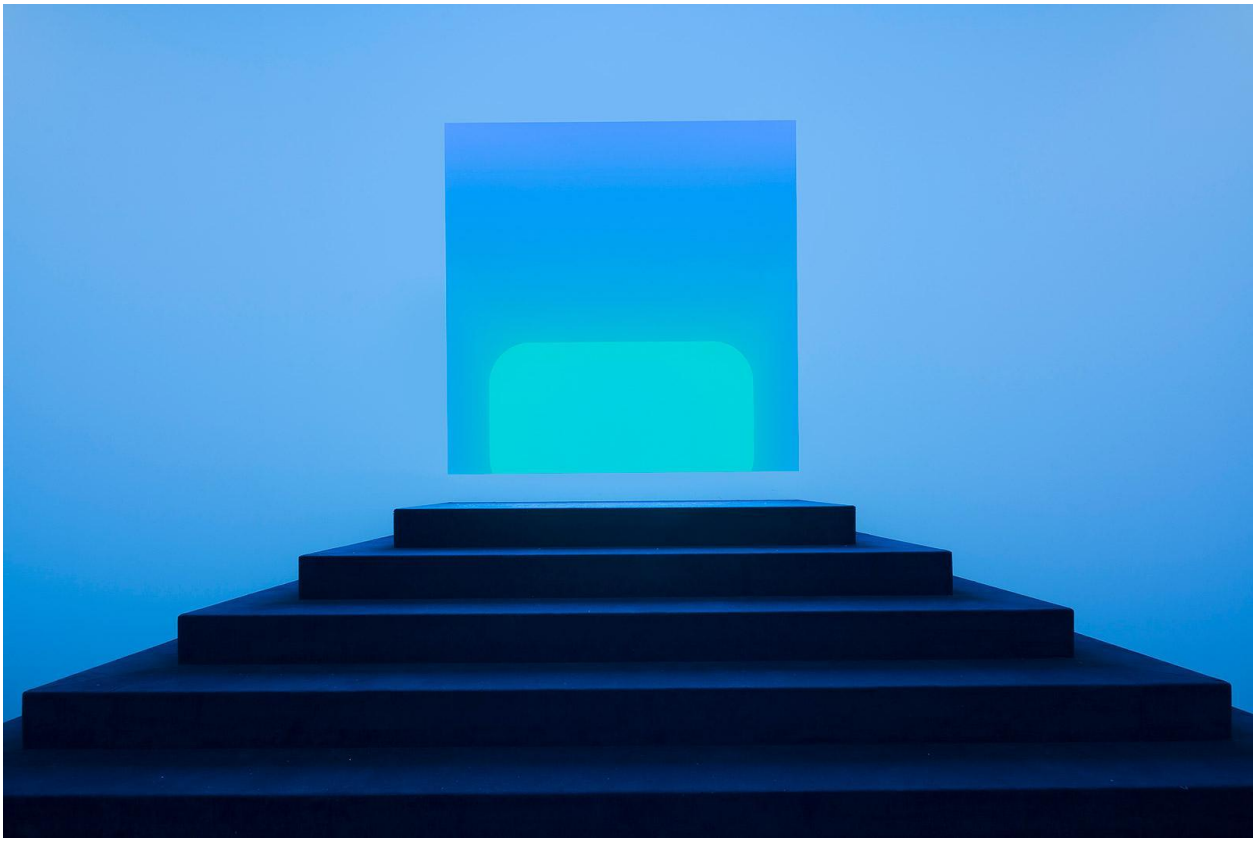
promatrača da uđe u prostor, tj. optičkom iluzijom. Na taj način ne postiže se samo vizualno iskustvo nego i tjelesno. Valna duljina boja svjetlosti ne predstavlja samo jedinstvene prostore koji su vidljivi samo pod određenom frekvencijom, već i prostor vizualnih fenomena i doživljaj netjelesnosti. Medij je, u ovome slučaju, defacto materija koja ispunjava prostor i kreira našu percepciju na nj. „Svjetlo postaje materijal oblikovanja i konstruiranja prostora. Na primjer, ambijentalno svjetlo ispunjava prostor i njime je ograničeno, a prostor je preoblikovan njegovom neuhvatljivošću. Stvarni prostor se svjetlom preoblikuje, a njegovi fizički dijelovi mogu se potvrđivati, poništavati, ublažavati.“[3]

Budući da se diplomski rad bavi svjetlosnom ambijentalnom instalacijom, trebalo bi predstaviti i jednog od glavnih predstavnika ovakvog tipa novomedijske umjetnosti u čijem umjetničkom opusu predvladava obojana svjetlost kao doslovan aspekt prostora - James Turrell. Predstavit ću samo one radove koji imaju dodirne točke s ovim diplomskim radom.

SLIKA 1: Turrell’s installation at the Gagosian Gallery, London 2010.

[3] Šuvaković, M. (2005.) neonska umjetnost u *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb: Horetzky, str. 412.

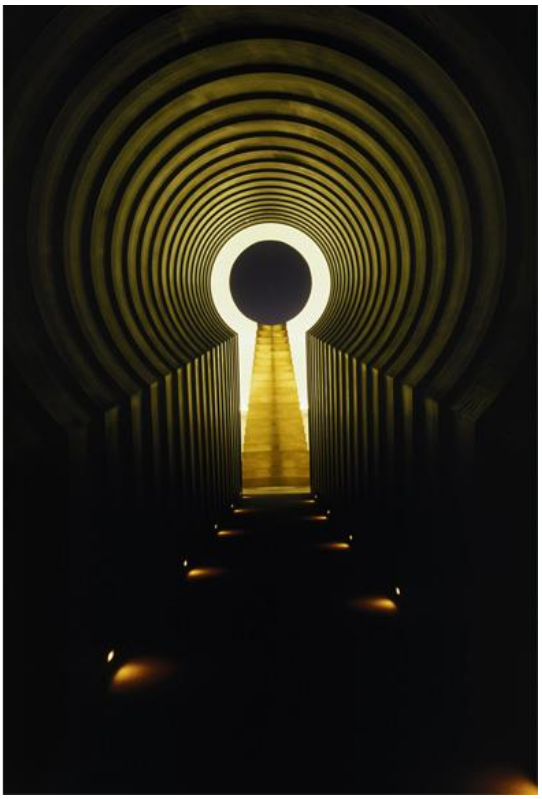

SLIKA 2*: Apani*, 2011, by James Turrell, from the series *Ganzfeld*. © *James Turrell. Photography: Florian Holzherr*

James Turrell svojim ambijentalnim instalacijama gradi zasebne, autonomne prostore unutar prostorija galerija i muzeja kao trajne ili kratkotrajne postave, koji su neovisni o vanjskim svjetlima. U njegovom radu boja koja ispunjava prostor ne predstavlja predmetnost, već suprotno, transformira ga u prostor metafizičkog doživljaja, odnosno prostor bestjelesne realnosti. Prazan prostor je zaobljen u uobičajenim kutovima istog te na taj način postiže da se svjetlost što bolje raspršuje i da posjetitelj ima što veći osjećaj neograničenosti. Posjetitelj na izložbi ispituje prostor, njegove dimenzije, veličine i smjerove kretanjem, pružajući ruke ispred i iza sebe ispitujući granice istog. Osim proučavanja i oblikovanja svjetlosnih ambijentalnih instalacija, James Turrell se bavi i svemirom te je najviše prepoznatljiv po projektu Roden Crater, krateru od prirodnog pepela pretvoren u zvjezdarnicu koji se nalazi izvan Flagstaffa u Arizoni. Zvjezdarnica nije klasičnog oblika sa teleskopom sa različitim lećama za promatranje neba, već je prostor zvjezdarnice poput instrumenta za promatranje neba u svim razdobljima dana i godišnjih doba.

SLIKA 3, 4 i 5: fotodokumentacija zvjezdarnice Roden Crater

U diplomskom radu dodirna točka sa James Turrellom može se prepoznati u korištenju svjetlosti kao glavnim medijem koji gradi prostor i percepciju na njega te osjećaj netjelesnosti. Promatrača se postavlja u kozmičku perspetivu promatranja slike i percepcije prostora dok se valna duljina svjetlosti mijenja u različitim vremenskim intervalima i optički miješa boja sa bojama ekstenzijama prostora. Razlika je očita u pristupu što se prostor instalacije ne gradi kao zaseban prostor, već se iskorištava prostor galerije kakav jest sa svim oštrim kutovima i grade se tzv. pseudoprostori pomoću mat folija koje su u službi ekstenzije prostora. Svrha je predstaviti ideju o percepciji slike i prostora koji su uvjetovani promjenom frekvencije svjetlosti.

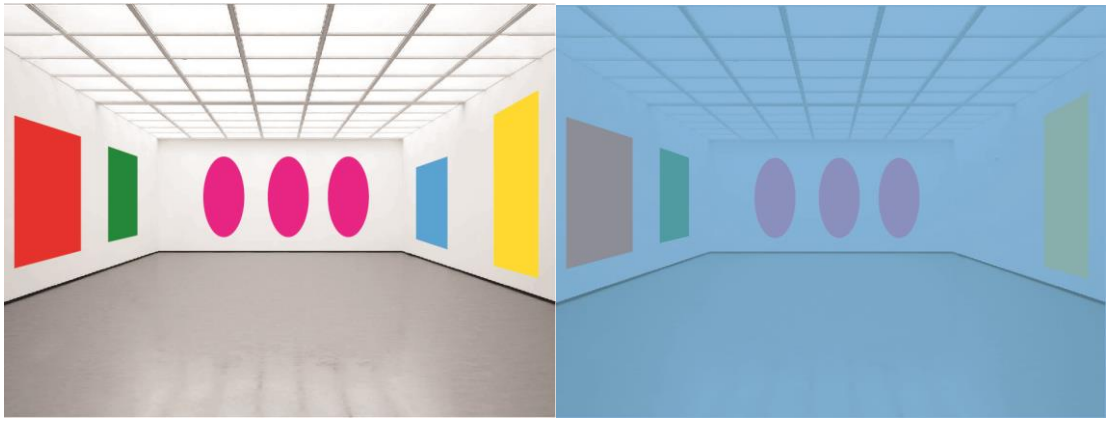
3. PRODUKCIJA I KONSTRUKCIJA RADA *ISKUŠAVANJE SLIKE*

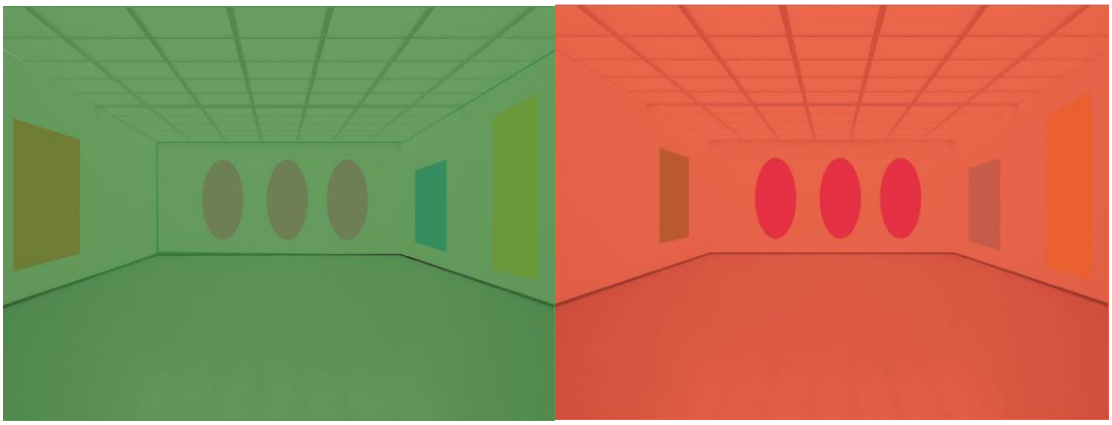
Produkcija i konstrukcija rada ostvarena je u suradnji sa freelance majstorom rasvjete. Za konstrukciju i realizaciju svjetlosne ambijentalne instalacije korišteno je: tip svjetala LED moving head (vidi sliku 6) 10 komada, aluminijske konstrukcije sa nosivim stupovima, platna za pokrivanje, DMIX signalni kablovi za povezivanje uređaja i konzole te strujni industrijski kablovi. Zadatak u prostoru galerije je bio adekvatno osvijetliti prostor instalacije bez vidljive konstrukcije. Adekvatno osvijetliti znači da cijeli prostor bude osvijetljen bez slabih točaka osvjetljenja u vremenskim intervalima sa promjenom boje svjetlosti i intenziteta. Promjenom obojane svjetlosti izražava se željeni optički fenomen za umjetničku instalaciju i glavni zadatak je pogoditi točnu frekvenciju boje svjetlosti da bi došlo do izjednačavanja boje mat folija (crvena, plava i zelena – RGB) koje su postavljene kroz cijeli prostor. Folije u službi pseudoprostora postavljene su na zidu, djelomično na zidu i podu i u kutu prostora. Na podu galerije je postavljena bijela mat cerada od 40 m2 da bi se svjetlost što više raspršila. Rasvjetna tijela su iznajmljena posebno za diplomsku izložbu.

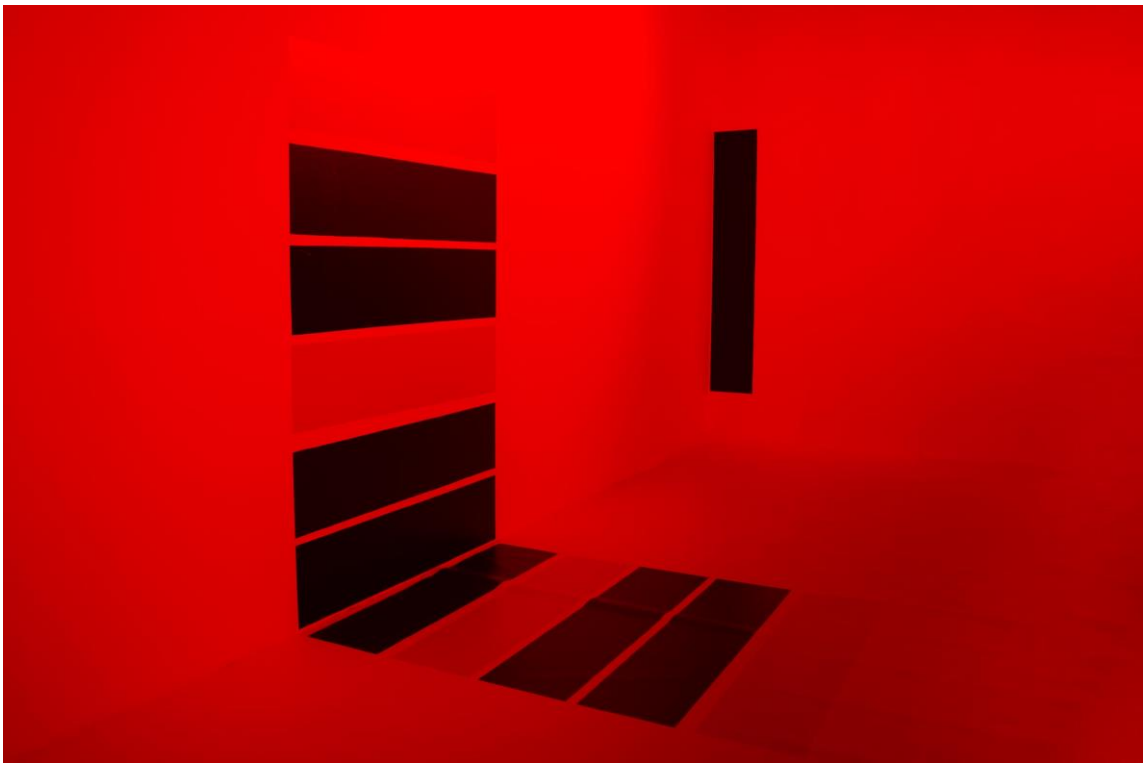
SLIKA 6: tip svjetla LED moving head

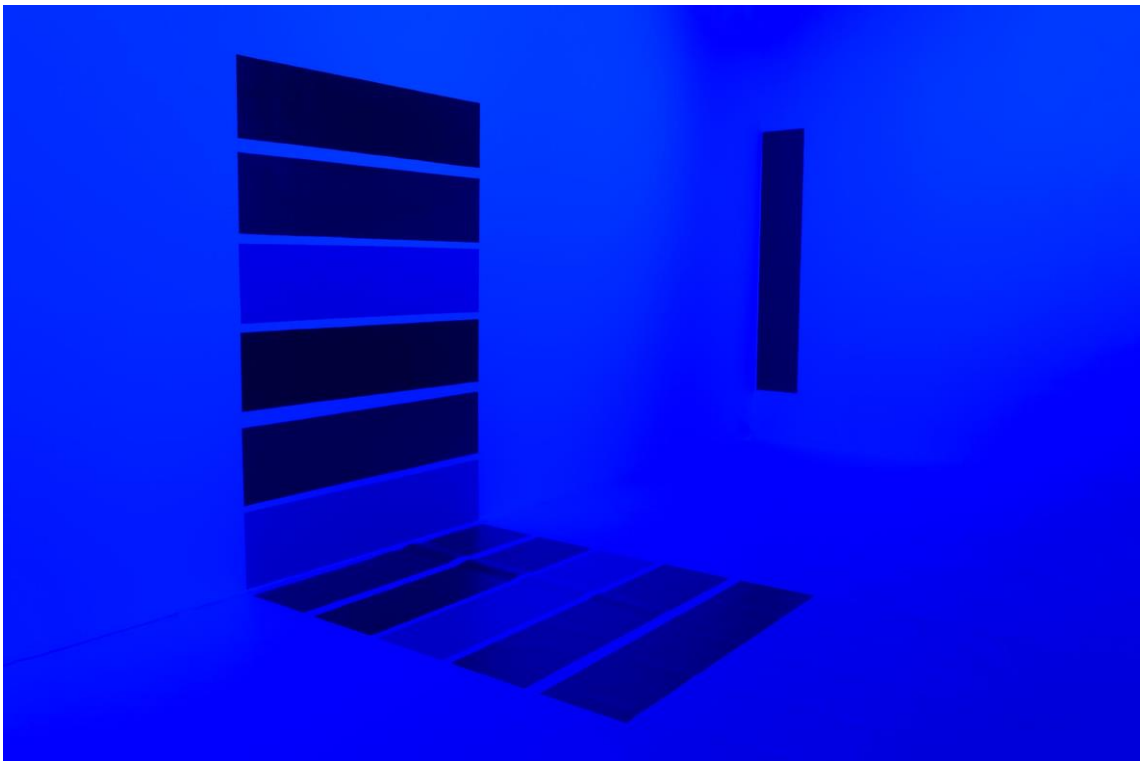
Skice u digitalnom programu za svjetlosnu instalaciju:

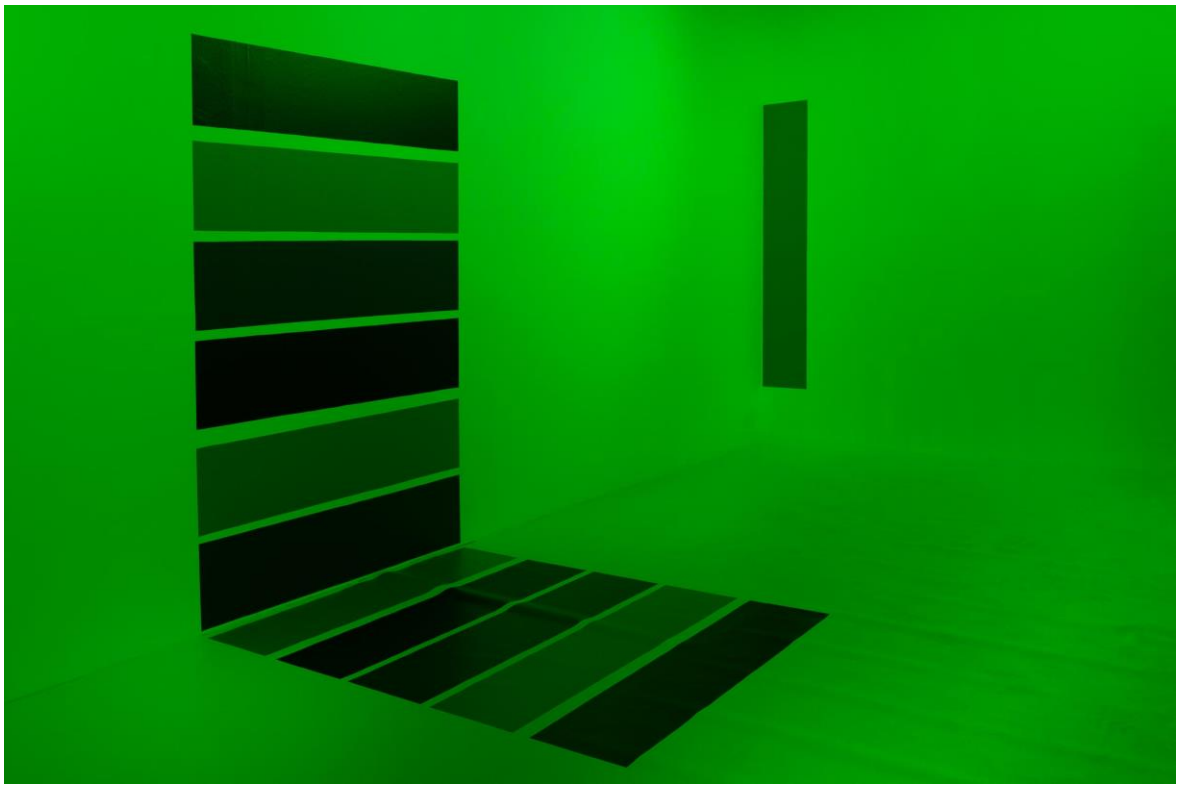

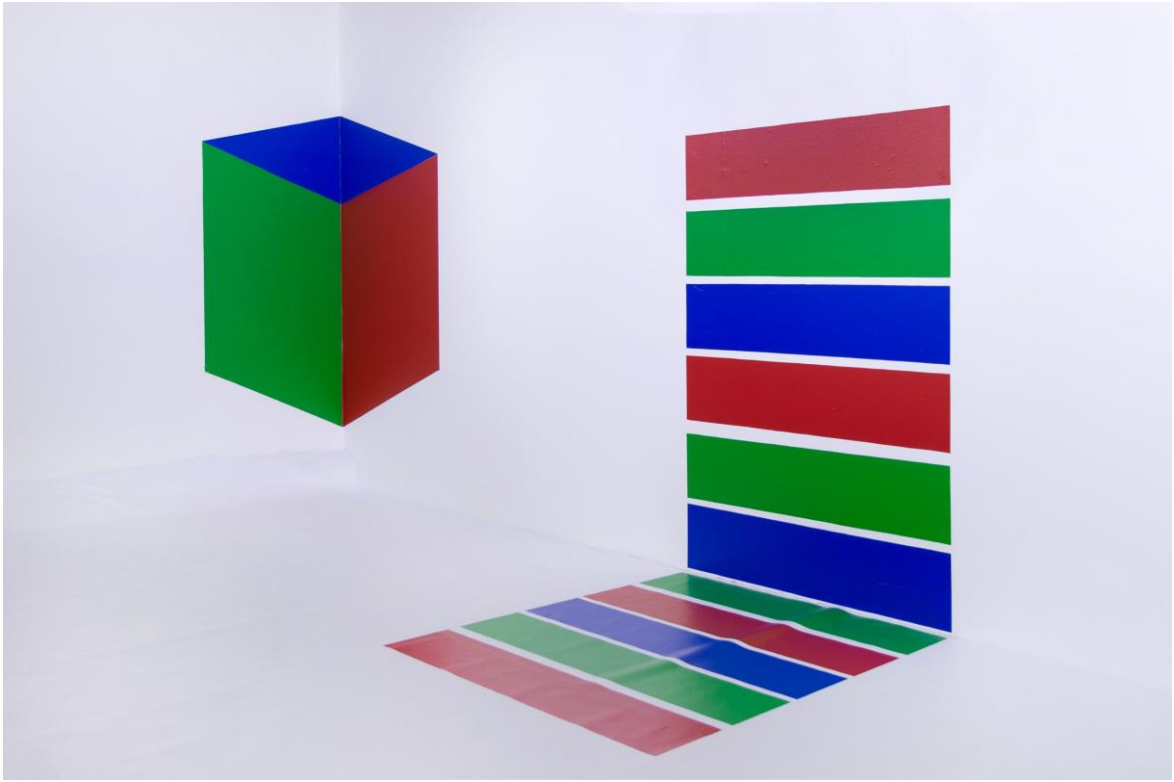

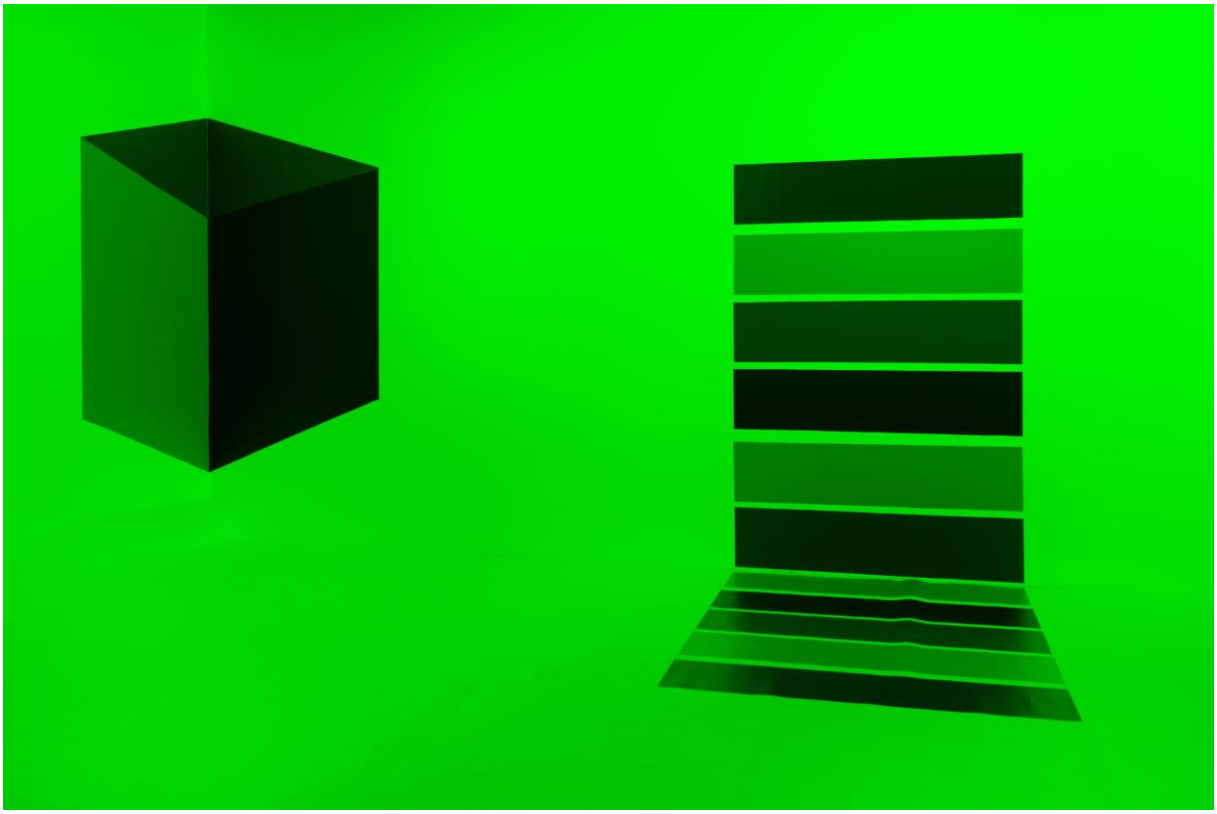
Fotografska dokumentacija rada sa postava izložbe u Galeriji Knifer Osijek:

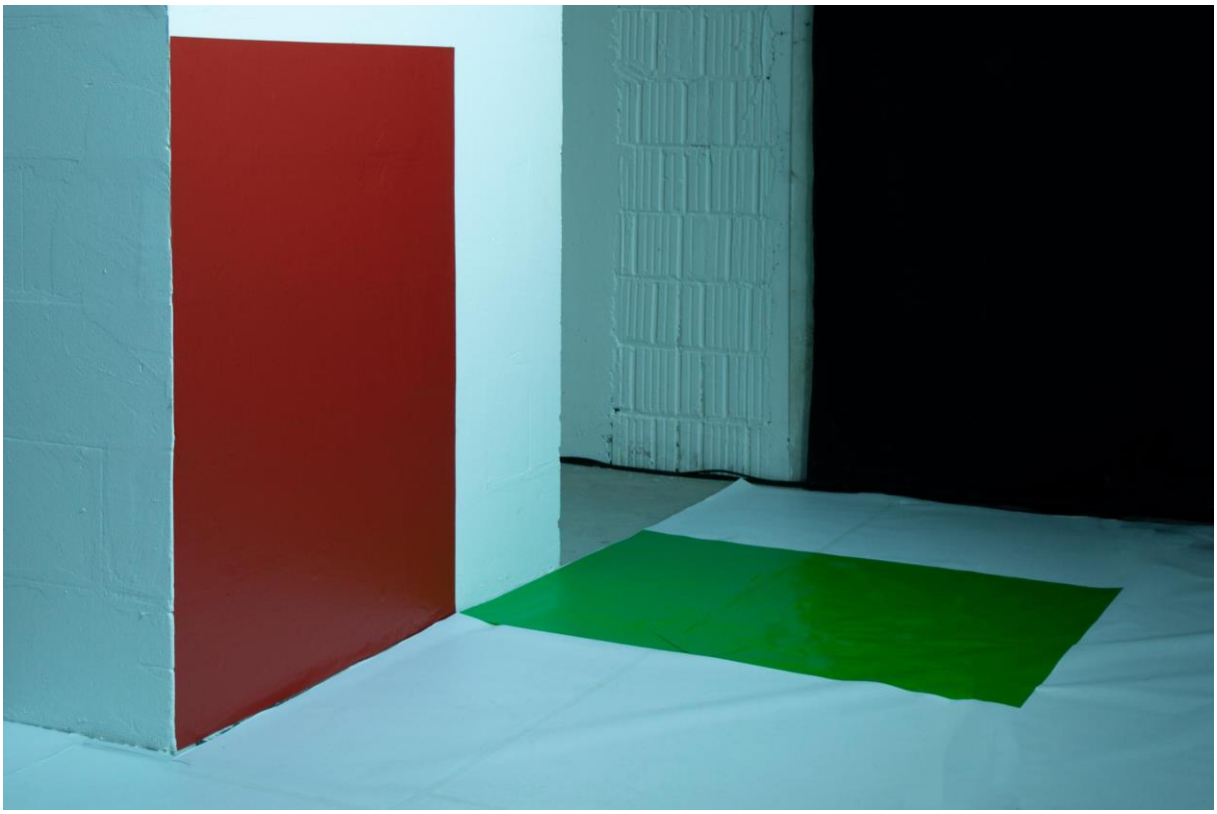

4. ZAKLJUČAK

Diplomski rad *Iskušavanje slike* na osebujan način bavi se optičkim fenomenom svjetlosti koji je ostvaren u svjetlosnoj ambijentalnoj instalaciji. Vizualna konstrukcija rada struktuirana je iz teorijskog istraživanja kojeg čine osobna iskustva, eksperimenti i teorija kvantne mehanike, tj. teorija o valovima i česticama. Realizacija vizualnog ishoda (proširenja slike i prostora) ostvarena je napuštajanjem tradicionalnih načina izražavanja ideje u obliku slike, skulpture, crteža i grafike, kroz nove medije – programirana LED rasvjetna tijela i materijale za uređenje interijera – mat folije. Ideja o slici temelji se na sljedećim principima: nepostojanje zadanog formata, slika nije samo na zidu, zid i prostor oko slike je isto dio slike, slika je u konstantnom procesu promjene, nema narativnosti niti figurativnih oblika, slika se promatra kroz frekvencije, titraje i refleksiju čestica i način na koji one oblikuju. Proširenje slike osmišljeno je kroz manipulaciju frekvencije obojene svjetlosti u prostoru i njezino optičko miješanje sa bojom koja izlazi iz tzv. ekstenzija prostora ili iluzije prostora. Svjetlost je glavni graditelj prostora i percepcije na njega. Kada se svjetlošću manipulira, tada se može promijeniti percepcija na prostor i njegove granice. Boja koja se nalazi na ekstenzijama prostora su doslovan aspekt prostornosti i time je postignuta iluzija prolaza. Promjenom frekvencije, mijenja se i percepcija na otvorene/zatvorene prostore. Za stvaranje ovog diplomskog rada bila je najprije bitna ideja, a potom medij kroz kojeg ideja iz nematerijalnog prostora, tj. uma prelazi u fizički materijalni prostor.

5. LITERATURA

- Mirčev, A. (2009.) *Iskušavanja prostora,* Osijek i Zagreb: UAOS, Leykam international d.o.o.
- Paić, Ž. (2008.) *Vizualne komunikacije- uvod,* Zagreb: cvs_centar za vizualne studije, Vizualna teorija
- Purgar, K. (2009.) *Vizualni studiji – umjetnost i mediji u doba slikovnog obrata*, Zagreb: cvs_centar za vizualne studije, Vizualna teorija
- Purgar, K. (2016.) *Slikarstvo kao alegorija teorije*, Zagreb: Muzej suvremene umjetnosti
- Šuvaković, M. (2005.) *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb: Horetzky
- Živković, M. (2008.) Filozofska istraživanja 112 GOD. 2, Sv. (835–855)

6. POPIS PRILOGA

- SLIKA 1: izvor – Gizmondo, url: https://www.gizmodo.com.au/2013/06/we-are-light-eaters-the-unearthly-art-of-james-turrell/ (21.9.2020.)
- SLIKA 2: izvor- Wallpaper ,url: https://www.wallpaper.com/art/james-turrell-museo-jumex-mexico-city (21.9.2020.)
- SLIKA 3, 4 i 5: izvor- Widewalls, url: https://www.widewalls.ch/magazine/james-turrell-roden-crater (22.9.2020.)